

Vrije schoolboeken

Presentatie Taskforce Gratis Schoolboeken

De waarde van informatie vloeit niet voort uit schaarste maar uit de overvloed waarin informatie toegankelijk is.

vrijeschrift.org

Wat zijn vrije schoolboeken? (I)

- 'Vrije schoolboeken' want gebruiker heeft maximale vrijheden (i.g.v. digitale boeken):
 - Je mag zonder beperkingen downloaden en gebruiken zodat het jezelf dient.
 - Je mag kopiëren en verspreiden zodat het iedereen dient.
 - Je mag de boeken veranderen - je wordt zelfs aangemoedigd dat te doen.

vrijeschrift.org

Wat zijn vrije schoolboeken? (II)

- Licentie waarborgt de vrijheden:
 - Eenmaal toegekend kan licentie er niet afgehaald worden:
 - Boeken blijven ook effectief vrij op die manier.
 - Licentie houdt stand voor rechter.
 - Diverse uitspraken over software met ~zelfde licentie.
- De licentie bij uitstek:
 - **Creative Commons Attribution and Share Alike (CC-BY-SA)** of **Naamsvermelding + Gelijk delen.**

vrijschrift.org

Kiezen van een licentie

- Creative Commons

- 'Creative Commons' of 'Creatief Gemeengoed'.
- Afkorting **CC**.
- Meent of Commons: onverdeelde gemeenschappelijke weide.
 - Putten uit het gemeenschappelijke (grazen, downloaden)
 - Teruggeven aan de gemeenschap (bemesten, uploaden).
 - Denk aan **gemeente**, **gemeenschappelijk**, **common** interest.
- **De licentie: CC By Share Alike (CC By SA) of Naamsvermelding + Gelijk delen**

vrijeschrift.org

Creative Commons By SA (I)

- 'Creative Commons By and Share Alike'
 - Conform doelstellingen FSF, Wikimedia, Vrijsschrift,...
 - Exposure
 - Gebruiken, aanpassen, verspreiden en
 - Nieuwe werken zelfde licentie
 - Werken met de volgende licentie kunnen benut worden:
 - CC By
 - Publiek domein / CC0
 - CC By SA
 - Groeiende vrije kennis door kennis te delen

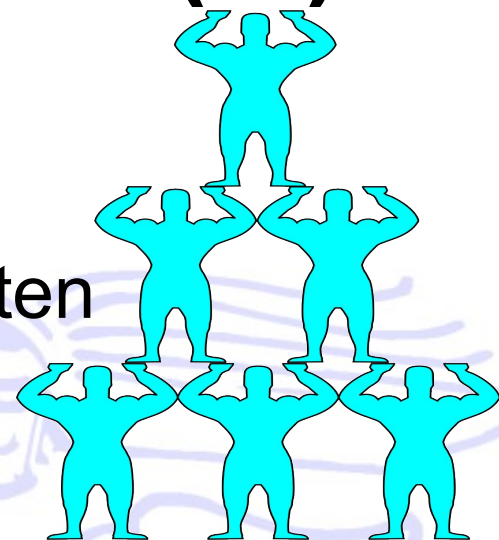
Creative Commons By SA (II)

- 'By' geeft auteur de credits
- 'Share Alike' of 'Gelijk delen' anders gezegd:
 - Waterput op het dorpsplein: gemaakt door velen, gebruikt door iedereen.
 - De waarde van informatie vloeit niet voort uit schaarste maar uit de overvloed waarin informatie toegankelijk is.

Creative Commons By SA (III)

- De kracht van 'Share Alike':

- Vrije schoolboekprojecten kunnen putten uit illustraties, teksten, etc. van zusterprojecten, Wikimedia, enz..
- Dit is de kracht van vrije informatie, vrije software en dus ook vrije schoolboeken en stimuleert alleen als de licentie de 'gelijk delen'-clausule bevat.
- Dit wordt ook wel 'standing on shoulders' genoemd
- Dit is de ware aard van 'copyleft'

Andere licenties: publiek domein

- Publiek domein
 - Rechtenvrij
 - Afwezigheid auteursrecht, geen licentie nodig
 - Dus op te nemen in CC-BY-SA-werken
 - Niet handig voor gemeenschapsprojecten
 - Wel goed als overheid in PD publiceert
 - WOB als uitweg
 - Besef kweken van nut bij politici
 - Geodata bijvoorbeeld
- CC-0
 - Effectief hetzelfde als publiek domein

Andere licenties: By, ND

- CC By (naamsvermelding)
 - Bruikbaar voor CC By SA.
 - Verzwakking gemeenschap, iedereen mag putten, 'Free Riders'.
- CC ND (geen derivaten, afgeleiden)
 - Sociale aspecten.
 - Opbouwen en verbeteren niet mogelijk.
 - Daardoor niet-vrij
 - Splitsing van de 'commons'.

vrijeschrift.org

Andere licenties: NC

- CC NC (niet commercieel)
 - Voegt niets toe
 - Schadelijk voor hergebruik
 - Vloeit voort uit angst commercieel misbruik
 - In combinatie als CC-BY-NC-SA:
 - CC-BY-SA beschermt:
 - 'Misbruiker' moet toevoegingen ook publiceren
 - Uitgevers kunnen zo zelfs steentje bijdragen (symbiose)
 - Gevolgen:
 - Boeken niet voor private scholen
 - In hoeverre is school niet commercieel?
 - Splitsing van de commons

Fiduciary License Agreement

- Wetgeving verandert, licentie niet
- FLA is machtiging om namens de (vele) auteurs belangen te behartigen
 - Rechtszaken
 - Veranderen licentie
 - Zou Wikipedia nog steeds een GFDL hebben? Of inmiddels CC-By-SA?
- Vertrouwensorganisatie
 - Bij falen kan contract verbroken worden

vrijeschrift.org

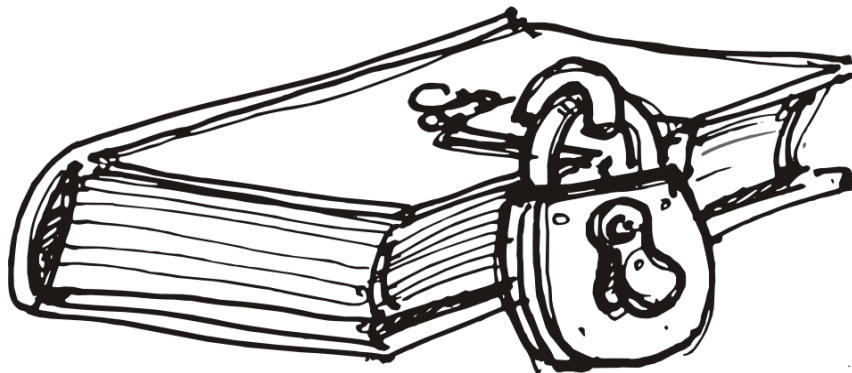
Vrij, open en gratis

- Vrij is altijd open maar open is niet altijd vrij
 - Open betekent dat je de broncode mag inzien
- Vrij hoeft niet gratis te zijn
 - Praktijk: vrijwel altijd gratis
 - Gratis is geen doel maar consequentie van licentie
- Niet-vrij zijn beperkingen:
 - Verbod op commercieel (her)gebruik (NC-clausule)
 - Verbod op afgeleide werken (ND-clausule)
- Veel onwetendheid over licenties: "Maar mijn werk is Creative Commons."

vrijeschrift.org

De markt zit op slot

- Enkele bevindingen van de NMA:
 - Toetreding markt moeilijk
 - 4 uitgevers, 80% markt
 - 2 distributeurs, 60-70% markt
 - Defect verband tussen vraag en aanbod, gebrek prijsprikkels, voorspelbare markt
- Vrije schoolboeken is **de** manier om mono- en oligopolies te breken.

vrijeschrift.org

Omzet schoolboeken

- Huidige uitgaven boeken:

2005-2006	leerlingen	bedrag	totaal
basisonderwijs	1597780	50	79889000
speciaal onderwijs	59050	150	8857500
vo	940450	300	282135000
mbo + vavo	600840	250	150210000
hbo	356540	400	142616000
wo	205180	450	92331000
	3759840		756038500

- 'bedrag' is een voorzichtige schatting
- 750 miljoen Euro totaal (minimaal!)

vrijeschrift.org

Gevoelig: over geld

- Vrije schoolboeken is collectief belang
 - Omzet niet-vrije boeken in NL: ~750 MEuro per jaar
 - Decimeren is maatschappelijke winst (675 MEuro)!
 - Voor 75 MEuro moet je alle vrije schoolboeken kunnen bijhouden.
 - Vrije kennis mag best geld kosten
 - Wikimedia-bestanden zijn 'waardevol'
 - Organisaties als Wiki-media, -pedia en Vrijschrift moeten onafhankelijk van 'het geld' blijven
 - Belastingcenten richting vrije informatie(-pilots) kan forse netto winst zijn.

vrijschrift.org

Steun? Prima maar...

- Overheidsrol:
 - Eis: uitsluitend CC By SA
 - Nu: geld richting pilots met NC-clausule
 - Eis: FLA verplicht (?)
 - Alleen bottom-up projecten (ook wens TK)
 - Omzeil gevestigde orde
 - Hou initiatief bij gemeenschap
 - Steun alleen gemeenschap
 - Overbrug afstand OCW - gemeenschap

Wikipedia en vrije schoolboeken

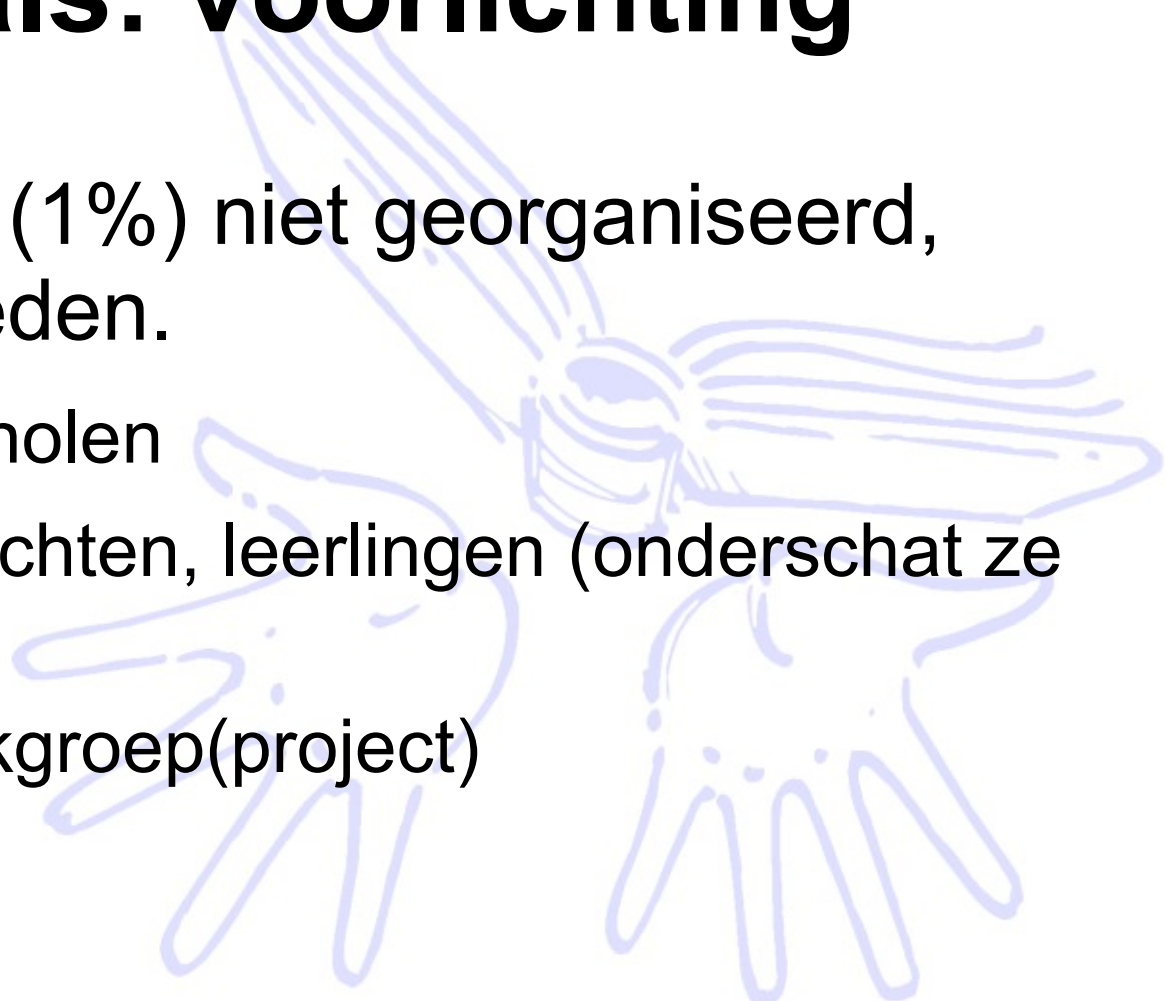
- Wikipedia:
 - Is ook kennis
 - Met dezelfde licentie
 - Eveneens door vrijwilligers maar...
- Waarom wel wikipedia en nauwelijks vrije schoolboeken?
 - Geen geschikte ontwikkelomgeving
 - Geen gedreven gemeenschap
 - Een artikel is geen boek

vrijschrift.org

Flessenhals: voorlichting

- Aspirant schrijvers (1%) niet georganiseerd, gemeenschap smeden.
 - Campagnes op scholen
 - Organiseer leerkrachten, leerlingen (onderschat ze niet) en ouders
 - Structureer per vakgroep(project)

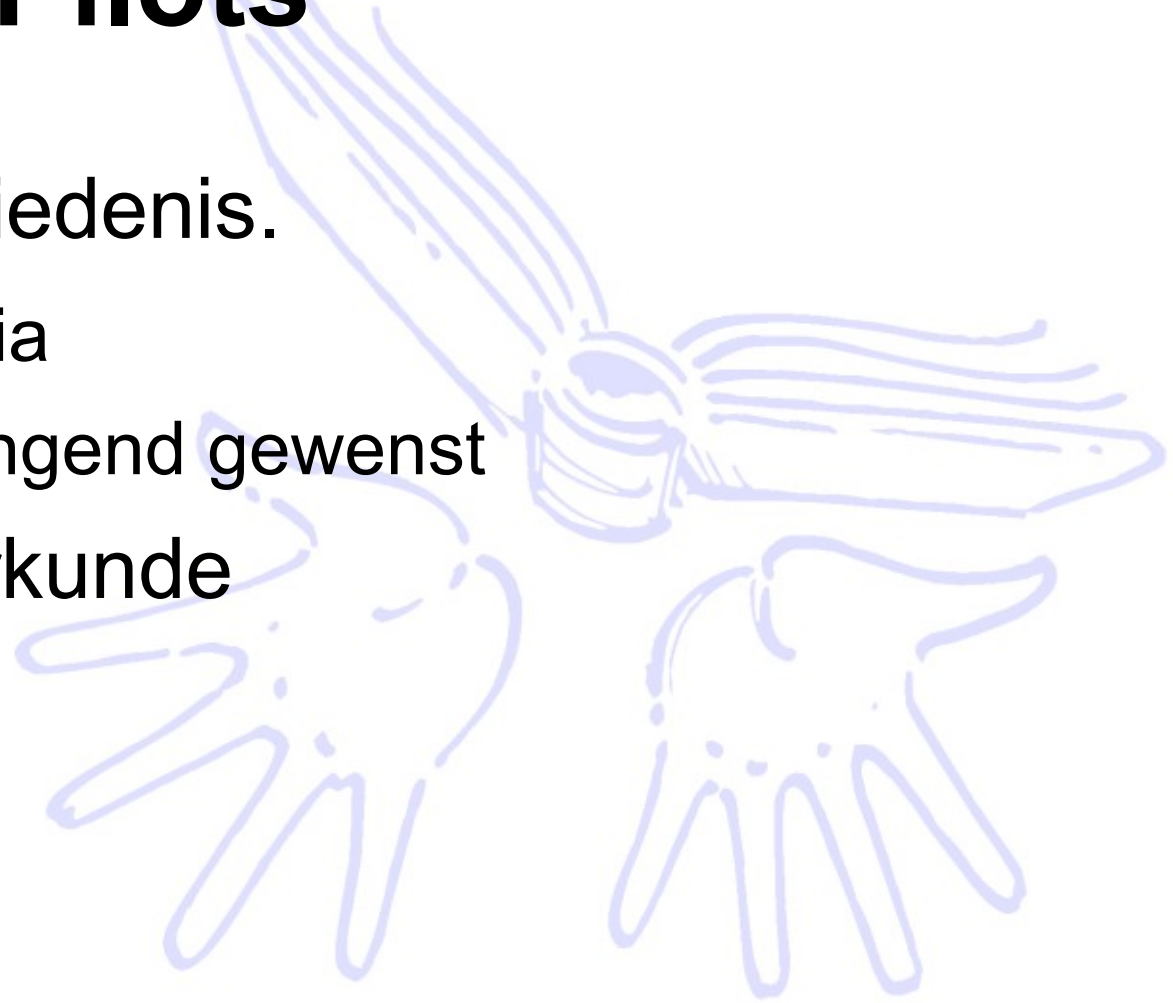
Flessenhals: portaal

- Geen ontwikkelportaal voor collectieve inspanningen.
 - Een ontwikkelportaal (recht toe recht aan) moet gebouwd worden.
 - Ad Hoc-publicatie van werken: ook prima!
 - Vrij, dus ook vrije (open) standaarden:
 - Wel: ODF, XML, PS, etc..
 - Niet: Word, Indesign, etc..

Pilots

- Project vrije geschiedenis.
 - Behoeftte aan media
 - Samenwerking dringend gewenst
- Project vrije natuurkunde
 - Op stapel
 - Dito

vrijeschrift.org

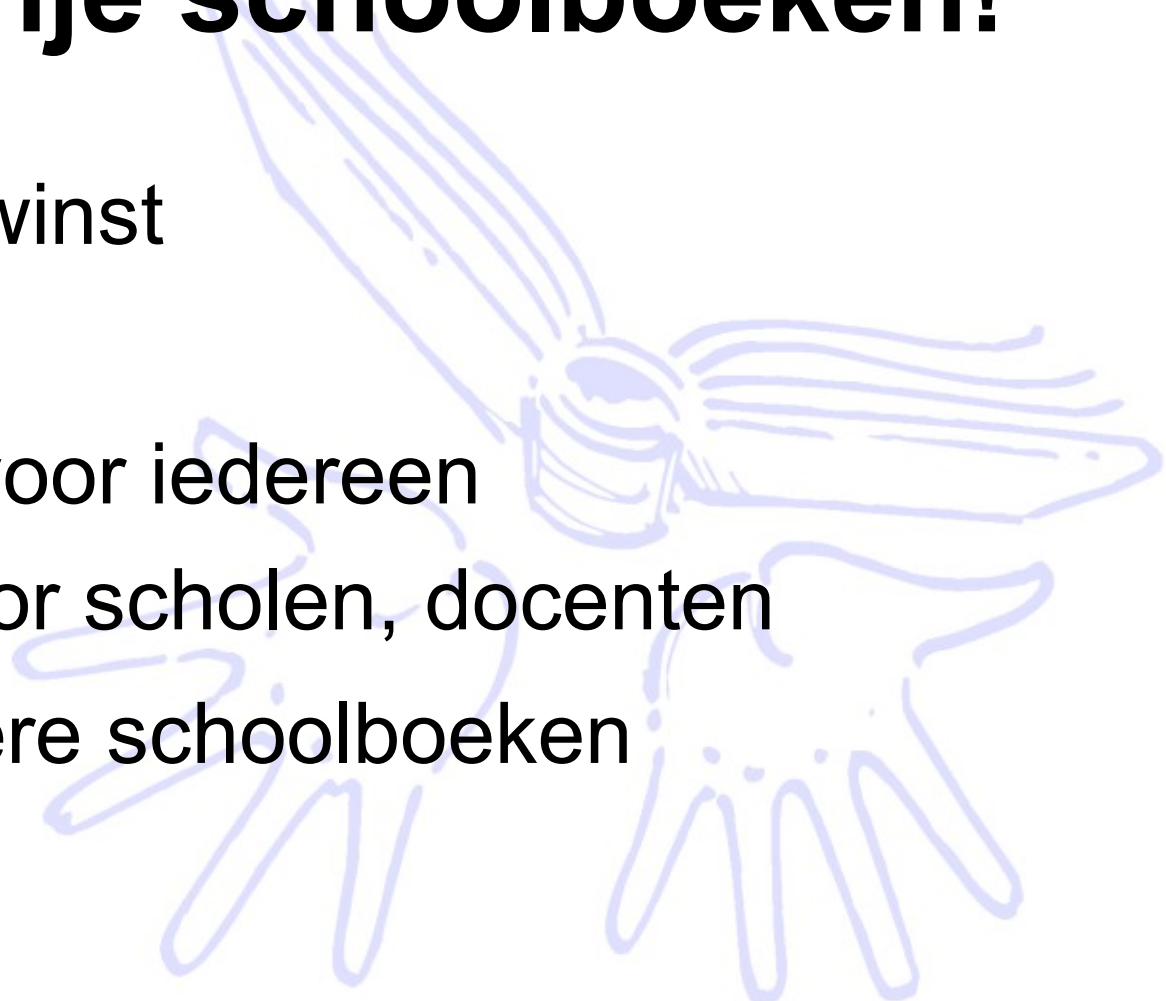
Ouderwets papier

- Focus op drukbaar, printbaar maar:
 - Gebruik op PC's kan ook (met links en verdieping)
 - E-readers worden vast wel betaalbaar
- Projectgroep stapt zelf naar drukker
 - Boek in full color, 300 bladzijden kost minder dan Eur 10 bij oplage van 2000
 - Uitgever mag wel mooiere versie uitbrengen

Gaan voor vrije schoolboeken!

- Maatschappelijke winst
 - Financieel
 - Vrije kennis voor iedereen
- Grotere vrijheid voor scholen, docenten
- Modernere en betere schoolboeken

Vragen?

- Bedankt voor jullie interesse!
- Neem gerust contact met mij op:
wiebe@vrijschrift.org
- <http://www.vrijeschoolboeken.nl> dus

vrijschrift.org